

İMAM-HATİP LİSELERİNDE İDARECİLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARA YÖNELİK NİTEL BİR ÇALIŞMA

Tuncay KARATEKE*

Öz

Bu çalışmanın amacı, İmam-Hatip Liseleri'nde yaşanan sorunlara ilişkin, idarecilerin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu amaçla İmam-Hatip Lisesindeki idarecilere, okulların fiziki yapıları, öğretmenleri, öğrencileri, öğretim programı ve öğrenci velileri ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunları çözmek için neler yapılabileceğini belirlemeye yönelik 5 adet açık uçlu yarı yapılandırılmış soru sorulmuştur. İdarecilerin verdikleri cevaplar içerik analizi yapılarak kodlanmıştır. Daha sonra temalar oluşturulmuş ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın sonunda; İmam-Hatip Lisesi'ndeki idareciler, okulların fiziki boyutunda yeterli derslikler bulunmadığını, okul bahçesinin yetersiz olduğunu, spor salonunun olmadığını, mesleki tatbikat mescidinin bulunmadığını veya yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen boyutunda, yeni açılan İmam-Hatip Liseleri'nde yeterli sayıda meslek dersleri öğretmeni olmadığı, bundan dolayı derslere ücretli öğretmenlerin ve cami din görevlilerinin girdiği, mevcut öğretmenlerin kendilerini yenilemedikleri, yeni atanan meslek dersleri öğretmenlerinden bayan olanların camilerdeki uygulama alanlarında yer alamadıkları veya yeni atanan meslek dersleri öğretmenlerinin bu alanda yetersiz oldukları şeklinde değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Öğrenci boyutunda, İmam-Hatip Ortaokulu ile İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin gelişim özellikleri farklılıklarından dolayı aynı ortamı kullanmalarının sakıncalarının ortaya çıktığını, öğrenci kılık kıyafet yönetmeliğinin öğrencileri olumsuz etkilediğini, öğrencilerin derslere karşı kayıtsız, öğretmenlere karşı saygısızca davrandıklarını, İmam-Hatip Lisesi'ni tercih eden öğrencilerin akademik anlamda yetersiz olduklarını, öğrencilerin öğretmenlerini Milli Eğitim Bakanlığı'na "alo 147" telefon hattıyla şikâyet ettiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenci velileri boyutunda, bir kısım öğrenci velisinin İmam-Hatip Liseleri'nden çok şey beklediklerini, bazılarının ise öğrencilere karşı ilgisiz davrandıklarını, okulla ilgili herhangi bir olumsuz durumda, öğrencilerin

* Dr., Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, tkarateke@hotmail.com.

sözleri ile hareket ettiklerini belirtmişlerdir. Öğretim programı boyutunda, meslek derslerinin çoğunun son sınıfta olmasına rağmen, son sınıftaki bir çok öğrencinin sağlık raporu aldığından derslerin boş geçtiği, Hitabet ve Mesleki Uygulama dersinin içerik bakımından kız öğrencilere hitap etmediği şeklinde görüşler bildirmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Eğitim, Din Eğitimi, İmam-Hatip Lisesi, İdareci, Problem.

A Qualitative Study About the Problems Confronted by the School Managers in Imam Hatip High Schools

Abstract

The aim of this study is to present the views of Imam-Hatip administrators about the problems experienced in high schools. In this research, interviewing techniques of qualitative research methods were employed. For this purpose, Imam-Hatip to administrators in high schools were asked 5 open ended, half-structured questions to determine their problems with the physical structure of the schools, the teachers, the students, the curriculum and the students' parents with the view of finding possible solutions to these problems. Responses of the administrators were coded by content analysis. Then themes were created and interpreted.

At the end of the research; Administrators of Imam-Hatip schools stated physical conditions lacked enough number of classrooms, they do not have any gyms, Masjids for professional practice are inadequate and school gardens are insufficient. And as for teachers; there are not enough well qualified teachers in the newly opened Imam-Hatip schools. Therefore, some unqualified teachers or imams are teaching instead. And while current teachers do not innovate themselves, newly assigned teachers (who are not men) cannot find suitable places in practice areas of mosques. And finally, it is seen that newly assigned main course teachers at school do not have enough knowledge in their branches. And in respect of students; because of the difference in growth of Imam-Hatip High Schools and Secondary Schools, it is seen unsuitable to use the same building. Because of school uniform guidelines, students are affected negatively and they are also uninterested in lessons. At the same time students behave disrespectfully towards their teachers. These students are not academically proficient and calling "Alo 147" (which is a special line of Ministry of National Education) to complain about teachers is frequently reported. And

as for students' parents; some of them expect too much from Imam-Hatip High Schools and some are indifferent to students. And when something negative about the school happens, parents just listen to words of students which affect them more than anything else. And in respect of education program; because of students receiving reports from doctors, most main course subjects which are taken at final year cannot be taught effectively. And finally it is noticed that Rhetoric and vocational practice lessons are not suitable for girls.

Key Words: Religious Education, Education, Imam-Hatip High School, Administrator, Problem.

Giriş

Cumhuriyet döneminde Türk Eğitim Sistemi içerisinde yer alan başlıca kurumlardan birisi olan İmam-Hatip Liseleri, kuruluşundan günümüze kadar Türkiye'nin gündeminde sürekli tartışılan bir eğitim kurumudur. Tarihi, 1913 yılında kurulan Medresetü'l-Eimme ve'l-Hütebâ'lara¹ dayanan bu okullar, 1924 yılında çıkarılan 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun 4. maddesi ile İmam ve Hatip Mektebi adıyla 4 yıllık müstakil birer okul olarak Türk Eğitim Sistemi'ndeki yerini almıştır.² 1924 yılı itibariyle 29 adet olarak açılan bu okullar, 1930 yılına kadar öğrenci yokluğu gerekçesiyle kademeli olarak tamamen kapatılmıştır.³ 18 yıl sonra, 1948 yılında, on vilayet merkezinde mevcut din adamlarına yeteri kadar bilgi vermek ve onları günün anlayışına göre yetiştirmek üzere Milli Eğitim Bakanlığı'nın İlköğretim Genel

¹ Nahid Dinçer, 1913'ten Günümüze İmam-Hatip Okulları Meselesi, Şule Yay., İstanbul, 1998, s. 31; Mustafa Öcal, "Türk Hukuk Mevzuatında Din Eğitimi ve Öğretiminin Yeri ve Uygulama Biçimi" *Avrupa Birliği Sürecinde Dini Kurumlar ve Din Eğitimi*, İstanbul, 2007, s. 511.

² Osman Ergin, Türkiye Maarif Tarihi, c. V, Eser Matbaası, İstanbul, 1977, s. 2124; Ahmet Ünsür, Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2005, s. 139.

³ Dinçer, 1913'ten Günümüze İmam-Hatip Okulları Meselesi, s. 57; İsmet Parmaksızoğlu, Türkiye'de Din Eğitimi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1966, s. 25; Ergin, Türkiye Maarif Tarihi, s. 2125; Bahattin Akşit, Mustafa Kemal Coşkun, "Türkiye'nin Modernleşmesi Bağlamında İmam-Hatip Okulları", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce İslamcılık*, İletişim Yay., sayı: 6, İstanbul, 2004, s. 399; Kapatılma sebepleri için bkz. Öcal, İmam-Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları, Ensar Neşriyat, İstanbul, 1994, s. 33-34.; Ramazan Buyrukçu, Kurumsal Değişim ve Gelişim Boyutlarıyla Türkiye'de Mesleki Din Eğitimi-Öğretimi, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2007, s. 37.

Müdürlüğü'ne bağlı olarak İmam-Hatip Kursları açılmıştır.⁴ Bu kursların yetersiz bulunması üzerine 1951 yılında ilkokula dayalı yedi yıllık İmam-Hatip Okulları tekrar açılmıştır.⁵ 1973 yılında 14.06.1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile bu okullara lise statüsü verilmiş, mezunlarına üniversiteye giriş hakkı tanınmış⁶ ve böylece bu okullarda nitelik ve nicelik bakımından oldukça hızlı gelişmeler yaşanmıştır.⁷ Ancak 1997 yılında çıkarılan 4306 sayılı kanunla sekiz yıllık zorunlu ilköğretimin kesintisiz hale getirilmesi üzerine Milli Eğitim Bakanlığı İmam-Hatip Liseleri'nin yapısını, ilk yılı hazırlık olmak üzere 4 yıllık meslek lisesi haline getirip, programını yeniden düzenlemiştir.⁸

Üniversiteye giriş sisteminde katsayı uygulaması⁹ ile birlikte bu okulların öğrenci sayıları hızla düşmeye başlamıştır.¹⁰ 2012 yılında 30.03.2012 tarih ve 6287 no'lu kanun ile zorunlu eğitim 4+4+4 şeklinde 12 yıla çıkarılmış, İmam-Hatip Liselerinin ortaokul kısımları yeniden açılmıştır. İmam-Hatip Ortaokullarının bağımsız olarak kurulması esas görülmekle birlikte, imkân ve şartlara göre ilkokullarla veya liselerle birlikte kurulmasına imkân verilmiştir.¹¹

1- Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 30.02.2012 tarih ve 6287 no'lu kanun ile orta kısımları yeniden açılan İmam-Hatip Liselerindeki sorunları, idareci görüşleri açısından tespit etmek ve çözüm önerileri getirmektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara makalemizde cevap aranmaya çalışılmıştır:

- İmam-Hatip Liselerinde çalışan öğretmenlerle ilgili karşılaşılan sorunlar nelerdir?

⁴ Dinçer, 1913'ten Günümüze İmam-Hatip Okulları Meselesi, s. 89-90.

⁵ Dinçer, 1913'ten Günümüze İmam-Hatip Okulları Meselesi, s. 97.

⁶ Ünsür, Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri, s. 178; Halis Ayhan, Türkiye'de Din Eğitimi, MÜİF Yay., İstanbul, 1999, s. 200

⁷ Ayhan, Türkiye'de Din Eğitimi, s. 200.

⁸ Suat Cebeci, Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi, Akçağ Yay., Ankara, 2005, s. 182.

⁹ Ünsür, Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri, s. 288,289.

¹⁰ Cebeci, Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi, s. 182.

¹¹ Kanunun değerlendirilmesi için bkz. Öcal, 100. Yılında İmam-Hatip Liseleri (1913-2013), Ensar Neşriyat, İstanbul, 2013, s. 367-368.

- İmam-Hatip Lisesinde okuyan öğrencilerle ilgili karşılaşılan sorunlar nelerdir?
- İmam-Hatip Lisesi binaları ile ilgili karşılaşılan fiziki sorunlar nelerdir?
- İmam-Hatip Lisesinde uygulanan öğretim programıyla ilgili sorunlar nelerdir?
- İmam-Hatip Lisesinde okuyan öğrenci velileri ile ilgili karşılaşılan sorunlar nelerdir?

2- Araştırmanın Önemi

Hem mesleğe hem de yükseköğretime öğrenci yetiştiren İmam-Hatip Liselerinin kaliteli bir eğitim-öğretim yapabilmesi için mevcut sorunları, bizzat uygulama alanında olan ve meseleye bütüncül bakan okul idarecilerinin görüşleri çerçevesinde tespit ederek çözüm önerileri getirmek bu okullarda eğitim-öğretimin kalitesinin artması açısından önemlidir.

Çalışmamız, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında açılan İmam-Hatip Liselerinde görevli idarecileri de kapsamaktadır. Bu açıdan yeni açılan İmam-Hatip Liseleri'nin sorunlarının neler olduğunu tespit etmek bir başka açıdan önem arz etmektedir.

3- Varsayımlar

- Görüşme sorularının geçerliliğinin ve güvenilirliğinin yüksek olduğu
- Seçilen veri toplama yönteminin uygun olduğu
- Sorulara İmam-Hatip Lisesinde görevli idarecilerin samimi ve doğru cevap verdiği kabul edilmiştir.

4. Yöntem

1. Konu Seçimi

1739 sayılı Millî Eğitim Kanunu'nun 32. Maddesinde, "İmamlık-hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dinî hizmetlerin yerine getirilebilmesi ile görevli elamanları yetiştirilmek üzere Milli Eğitim Bakanlığınca açılan, orta-öğretim sistemi içinde, hem mesleğe, hem yükseköğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan kurumlardır." şeklinde tarif edilen İmam-Hatip Liselerinde eğitim öğretimin verimli bir şekilde yürütülmesi, bu

okulların açılma amacını yerine getirmiş olacaktır. 6287 no'lu kanun ile yeniden yapılandırılan İmam-Hatip Liseleri'nin sorunlarının neler olduğunu tespit etmek ve çözüm önerileri sunmak bu okullarda yürütülen eğitim-öğretimin daha kaliteli olacağı düşüncesi, bu konunun seçilmesinde etkili olmuştur.

2. Araştırma Modeli

Bu araştırma, durum analizi deseninde nitel yöntemin kullanıldığı bir araştırmadır. Nitel araştırma, sosyal hayatla ilgili yapılan çalışmalarda çeşitli yaklaşımları ve metotları içeren geniş bir terimdir.¹² Bu durum nitel araştırmanın tarifini zorlaştırmakla beraber nitel araştırma yine de, *“gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma”*¹³ olarak tanımlanabilir.

Nitel araştırma, sosyal ve insani bir probleme bireylerin veya grupların yükledikleri anlamları keşfetmek ve anlamak için kullanılan bir yöntemdir. Araştırma süreci, soruların ve araştırma basamaklarının ortaya konmasını, genellikle katılımcılardan veri toplanmasını, verilerin özelden genel temalar oluşturularak tümevarım yöntemiyle analiz edilmesini, araştırmacının verilerin anlamlarını yorumlamasını¹⁴ ve zengin bir şekilde betimlenmesini içermektedir.¹⁵

3. Örneklem Grubu

Nitel araştırmada örneklem seçimi araştırma probleminin özelliği ve araştırmacının sahip olduğu kaynaklarla yakından ilgilidir.¹⁶ Örneklem amaçlı olarak seçilir. Genellikle küçüktür ve derinlemesine

¹² John Saldana, *Fundamentals of Qualitative Research*, Oxford University Press, New York, 2011, s. 4.

¹³ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yay., 8. bs., Ankara, 2011, s. 39.

¹⁴ John W. Creswell, *Research Design Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*, Sage Pub., 2nd. Ed., London, 2009, s. 4.

¹⁵ Sharan B. Merriam, *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, çev., Selahattin Turan, Nobel Yay, 3. bs., Ankara, 2013, s. 14.

¹⁶ Yıldırım, Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, s. 87.

bilgi toplamak amaçlanır.¹⁷ Bu araştırmanın amaçları çerçevesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Tipik durum örnekleme, yeni bir uygulamayı veya bir yeniliği tanıtmak isteniyorsa, uygulamanın yapıldığı bir dizi durum arasından, en tipik bir veya birkaç tanesini belirleyerek çalışılır. Tipik durumların seçiminde genellikle bu konuda bilgi sahibi bireyler veya kurumlar tercih edilir.¹⁸

Araştırmanın örnekleme, Elazığ il merkezindeki Elazığ Anadolu İmam-Hatip Lisesi, Harput İmam-Hatip Lisesi ile ilçelerinde bulunan Karakoçan İmam-Hatip Lisesi, Kovancılar İmam-Hatip Lisesi, Palu İmam-Hatip Lisesi ve Maden İmam-Hatip Lisesi'nde müdür ve müdür yardımcılardan oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ait özellikler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. İdarecilerin Özellikleri

Cinsiyet		Görev	Branş	Kıdem	İdarecilik Süresi	İHL. İdarecilik	Görev Yeri
Erkek	M1	Okul Müd.	DKAB	31	28	3	Elazığ İHL.
Erkek	MY1	Müdür Yrd.	Matematik	35	29	22	Elazığ İHL.
Erkek	MY2	Müdür Yrd.	İHL. Meslek Dersi	17	11	11	Elazığ İHL.
Erkek	MY3	Müdür Yrd.	İHL. Meslek Dersi	20	2	1	Elazığ İHL.
Erkek	M2	Okul Müdürü	DKAB	18	13	1,5	Harput İHL.
Erkek	M3	Okul Müdürü	Tarih	20	4	4	Karakoçan İHL.
Erkek	MY4	Müdür Baş Yrd.	Türk Dili ve Edebiyatı	13	5	1	Karakoçan İHL.
Erkek	MY5	Müdür Yrd.	İHL. Meslek Dersi	9	1,5	1,5	Karakoçan İHL.
Erkek	MY6	Müdür Yrd.	Felsefe	10	6	6	Karakoçan İHL.

¹⁷ Michael Quinn Patton, *Qualitative Research & Evaluation Methods*, Sage Pub., 3rd. Ed., Thousand Oaks, 2002, s. 230.

¹⁸ Michael Quinn Patton, *Qualitative Research & Evaluation Methods*, s. 236; Yıldırım ve Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, s. 110; John W. Cresswell, *Educational Research*, Pearson Education Pub., 4nd. Ed., Boston, 2012, s. 208.

4. Veri Toplama Araçları

1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Nitel araştırmalarda en sık kullanılan yöntem görüşmedir.¹⁹ Görüşme yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış olarak sınıflandırılmaktadır. Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı önceden belirlediği soruları sorar. Ancak gerekli görülen yerlerde yeni sorular sorabilir, soruların yerlerini değiştirebilir veya bazı soruları sormaktan vazgeçebilir. Araştırmacı, aldığı cevaplara bağlı olarak standart sorular dışında sonda ve ekstra sorular sorabilir. Nitel çalışmalarda görüşmelerin açık uçlu sorulardan oluşması ve daha az yapılandırılması tercih edilmektedir. Bu şekildeki görüşmeler katılımcının görüş ve deneyimlerini daha rahat anlatmasını sağlar.²⁰

Çalışmada kullanılan sorular öncelikle, araştırmacının görev yaptığı esnada gözlemediği sorunlar ve literatür dikkate alınarak hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular öncelikle 2 idareciye sorulmuş ve işlevsel olduğu tespit edilmiştir. Bu sorular aşağıda verilmiştir:

- İmam-Hatip Liseleri'nde okulun fiziki şartları açısından karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
- İmam-Hatip Liseleri'nde çalışan öğretmenlerle ilgili karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Özel olarak Meslek dersi öğretmenleri ile ilgili gözlemediğiniz sorunlar nelerdir?
- İmam-Hatip Lisesi'nde okuyan öğrencilerle ilgili karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
- İmam-Hatip Lisesi'nde uygulanan öğretim programıyla ilgili karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
- Bu sorular dışında sizin gözlemediğiniz sorunlar nelerdir?

¹⁹ Robert K. Yin, *Qualitative Research from Start to Finish*, Guilford Pub., London, 2011, s. 134.

²⁰ Sharan B. Merriam, *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, çev. ed. Selahattin Turan, Nobel Yay., Ankara, 2013, s. 87; Şener Büyükoztürk ve diğerleri, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi Yay., 13. bs., Ankara, 2012, s. 151-153; Ali Yıldırım, *Hasan Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yay., 8. bs., Ankara, 2011, s. 120-123.

2. Yarı Yapılandırılmış Görüşmenin Uygulanması

Bu çalışma 2012-2013 eğitim-öğretim yılının sonunda araştırmacı tarafından bizzat yapılmıştır. Katılımcılar ile önceden telefon ile görüşülerek uygun gördükleri gün ve saatte randevu alınmıştır. Görüşme esnasında zaman sınırlamasına gidilmemiştir. Katılımcılara görüşmenin ses kayıt cihazına alınması teklif edilmiştir. 3 katılımcı ile yapılan görüşme, ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Diğer 9 katılımcı ile yapılan görüşmede ise, katılımcıların isteği üzerine ses kayıt cihazı kullanılmamış, sadece not alınmakla yetinilmiştir.

3. Verilerin Analizi

Nitel veri analizi yaklaşımları içerisinde en çok kullanılan betimsel analiz ve içerik analizidir.²¹ Bu çalışmada elde edilen verilerde içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde görüşme yoluyla elde edilen veriler kodlanmış, temalar oluşturulmuş, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların yorumlanması ile sonuçlandırılmıştır.²²

3 katılımcı ile yapılan görüşmenin kayıtları ses kayıt cihazından araştırmacı tarafından kelime işlemciye aktarılmıştır. Müdür ve müdür yardımcılara kod verilmiştir. Müdürler "M", Müdür yardımcıları "MY" harfleri ile kodlanmıştır. Örnekleme yöneltilen sorulara verilen cevaplar "okulların fiziki yapısı, öğretmen, öğrenci, öğrenci velileri, ders müfredatı" şeklinde oluşturulan temalar sonucunda elde edilen bulgular bu çalışmada gösterilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde elde edilen idareci görüşlerinden öğretmenler, öğrenciler, fiziki durum, öğretim programı, idareciler ve veliler boyutlarında karşılaşılan sorunlar saptanmaya çalışılmıştır. Bulgular, araştırmanın temel amacı doğrultusunda hazırlanmış olan görüşme soruları göz önünde bulundurularak sunulmuştur.

²¹ Yıldırım ve Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, s. 221.

²² İçerik analizi için bkz. Yıldırım, Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, s. 227-240; Murat Özdemir, "Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 11, sayı: 1, Eskişehir, 2010, s. 335.

1. Öğretmenlerle İlgili Karşılaşılan Sorunlar

Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan idarecilerin öğretmenler ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. İdarecilerin görüşleri Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Öğretmenler İle İlgili Sorunlar

Öğretmen Görüşleri	n
Öğretmenlerin alan bilgisinde yetersiz olmaları	6
Pedagojik formasyon eğitimi eksikliği	6
Öğretmenlerin kendilerini yenilememeleri	5
Meslek dersi öğretmeni eksikliği	5
Öğretmenlerin ders materyallerini kullanma yetersizlikleri	4
Öğretmenlerin cinsiyetinden kaynaklı sorunlar	4

Tabloda da görüldüğü gibi, İmam-Hatip Lisesi’ndeki idareciler öğretmenler ile ilgili karşılaşılan sorunlar konusunda “öğretmenlerin alan bilgilerinin yetersiz olması (n=6), pedagojik formasyon eğitimi eksikliği (n=6), öğretmenlerin kendilerini yenilememeleri (n=5), meslek dersi öğretmeni eksikliği (n=5), öğretmenlerin ders materyallerini kullanma yetersizliği (n=4), öğretmenlerin cinsiyetinden kaynaklı sorunlar (n=4)” biçiminde görüşler belirtmişlerdir. İdarecilerin dikkat çeken görüşleri frekans sayısı fazla olandan az olana doğru aşağıda sunulmuştur.

1) Öğretmenlerin alan bilgilerinin yetersiz olmaları (n=6)

M4: “Özellikle Kur’an ve Arapça öğretmenleri çok yetersiz, öğretim yöntem ve tekniklerini bilmiyorlar.”

M1: “Mesleki derslerde bazı öğretmenler yetersiz, Kur’an dersine giren öğretmenler hakkında öğrenciler ‘hocam iki yıldır hocamızın sesini dahi duymadık’ diyor. Son zamanda yetişen meslek hocalarının mesleki bilgisi az.”

MY1: “Arap dili mezunları Arapça dersinde yetersiz. Öğrenciye faydalı olamıyorlar. Bu konuda öğrenciler arasına iyi bilenler oldu mu öğretmenin alanda yetersiz olduğu anlaşılıyor. Bu durumda sınıf olumsuz etkileniyor.”

M6: “Ortaokula gelen bayan hoca Kur’an dersine girmek istemiyor. Ben yapamam diyor. Ben Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni yapıyorum diyor.”

2) Pedagojik formasyon eğitimi eksikliği (n=6)

M1: "Arapça dersine giren hocaların formasyon bilgisi eksik olduğu ya da hiç olmadığı için, çok iyi Arapça bilgisi olduğu halde bunu aktaramıyor. Bilgisi az fakat formasyonu iyi olan hocalarımız daha faydalı olabiliyor."

MY2: "Formasyon alan öğretmen ile almayan öğretmenler arasında çok fark var. Özellikle öğrenciye yaklaşımları çok farklı oluyor. Formasyonu olmayan öğretmenlerin öğrenci ile münakaşaları daha çok oluyor."

MY8: "Yeni başlayan öğretmenler sınıf yönetiminde yetersiz."

3) Öğretmenlerin kendilerini yenilememeleri (n=5)

MY2: "Öğretmenlerin bir kısmı kendini yenilemiyor. Öğretmen kendi öğrencilik yıllarındaki veya kendi yetiştiği dönemdeki davranış kalıpları ile öğrenciye yaklaşıyor. Öğretmenlerin çoğu, kendilerini bilgi ve kültür yönünden yenilemiyor. Eski öğretmen anlayışı ile bağını koparamıyor. Bu da öğretmen ile öğrenci arasındaki iletişimde kopukluk meydana getirmekte. Belli bir noktadan sonra da işler başka türlü hallediliyor. Ya öğretmen şiddete başvuruyor ya da öğrenci. Meslek dersleri öğretmenlerinin alan bilgisi eksik. Öğretmen bunun farkına varıp kendisini yenilemiyor, yetiştirmiyor. İlahiyatta aldığı bilgi ile yetiniyor."

MY1: "Öğretmenler alanını biliyor, fakat aktaramıyor. Bazı öğretmenler de sırtını deolette yaslıyor, kendini geliştirmiyor. Bunun bir yaptırımı da yok."

4) Meslek dersi öğretmeni eksikliği (n=5)

M3: "Meslekçi öğretmen ihtiyacımız var. Dışarıdan imam veya ücretli öğretmenler ile açığı kapatmaya çalışıyoruz."

5) Öğretmenlerin ders materyallerini kullanma yetersizliği (n=4)

MY1: "Meslekçilerde yeniler teknolojiyi iyi kullanıyor, daha heyecanla işe sarılıyor, Yaşlı meslek hocaları teknolojiyi bilmiyorlar notlarını bile e-okula biz giriyoruz. Fatih projesi kapsamında akıllı tahtaları kullanamıyorlar."

6) Öğretmenlerin cinsiyetinden kaynaklı sorunlar (n=4)

M3: "Yeni atanan öğretmenler bayan olduğu için, öğrencileri camiye imamlık tatbikatına götürüyorlar. Cenaze kefenleme, yıkama vb. tatbikatları öğrencilere yaptırıyorlar."

MY1: "Bayan öğretmenler, çocuk, ev işi ve benzeri meşguliyetlerden ötürü, okulla fazla ilgilenmiyorlar. Evde çocukla vs. ile ilgilenmek için okuldan

çabucak gitmek istiyorlar veya ders saati az olsun istiyorlar. Öğretmenlerin % 50 den fazlası bayan...”

M4: “Bayan öğretmenler yetersiz. Konuları anlatamıyor, sınıf yönetiminde yetersiz kalıyorlar.”

İmam-Hatip Lisesinde öğretmenlerle ilgili karşılaşılan sorunlar hakkında görüş bildiren idareciler, öğretmenlerin, özellikle yeni atanan meslek dersi öğretmenlerinin alan bilgilerinin yetersiz olduğu, meslek dersi öğretmeni olarak son zamanlarda bayan öğretmenlerin atandığı ve bunların da hitabet dersinde erkek öğrencileri mesleki tatbikat için mescide veya camilere götüremediklerini, cenaze vb. tatbikatları yapamadıklarını ifade etmektedirler. İdarecilerin üzerinde durdukları bir diğer husus, belli yaşın üzerindeki öğretmenlerin “akıllı tahtaları” kullanmadıkları, kendilerini yenilemedikleridir. İdarecilerin üzerinde durdukları önemli bir husus ise meslek dersi öğretmenine olan ihtiyaçtır.

2. Öğrencilerle İlgili Karşılaşılan Sorunlar

Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan idarecilerin öğrenciler ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. İdarecilerin görüşleri 3’de görülmektedir.

Tablo 3. Öğrenciler İle İlgili Sorunlar

Öğretmen Görüşleri	n
Ortaokul öğrencisi ile lise öğrencisinin aynı ortamda bulunması	7
İmam-Hatip Lisesi’ni tercih eden öğrenci profili	7
Öğrenci kıyafetlerinin serbest olması	6
Disiplin cezalarının caydırıcı olmaması	4
Öğrencilerin disiplinsiz davranışları	4
Karma eğitimden kaynaklı sorunlar	4
Alo 147 hattı	2

Tabloda da görüldüğü gibi, İmam-Hatip Lisesi’ndeki idareciler, öğrenciler ile ilgili karşılaştıkları sorunlar konusunda “ortaokul öğrencisi ile lise öğrencisinin aynı ortamda bulunması (n=7), İmam-

Hatip Lisesi'ni tercih eden öğrenci profili (n=7), öğrenci kıyafetlerinin serbest olması (n=6), karma eğitimin doğurduğu olumsuzluklar (n=4), disiplin cezalarının caydırıcı olmaması (n=4), öğrencilerin disiplinsiz davranışları (n=3), alo 147 hattı (n=2)" biçiminde görüşler belirtmişlerdir. İdarecilerin dikkat çeken görüşleri frekans sayısı fazla olandan az olana doğru aşağıda sıralanmıştır:

1) Ortaokul öğrencisi ile lise öğrencisinin aynı ortamda bulunması (n=7)

M1: "Önceki dönemde İmam-Hatip Lisesi'nde ortaokullar ile lise öğrencileri aynı ortamda okudular. Biz bunlardan olumlu sonuçlar da aldık. Fakat öğrencilerin gelişim dönemleri farklı, bu açıdan endişelerim var."

M2: "Ortaokul ile lisenin aynı ortamda bulunması sakıncalı bir durumdur. Şu an, seksenlerde yaşamıyoruz. Çocuklar tv. ve internette her şeyi görüyorlar. Bir lise erkek öğrencisinin bir ortaokul kız öğrencisini kandırması mümkün. Yine benim endişem lise erkek öğrencisi ile ortaokul erkek öğrencisinin de bu gerekçe ile aynı yerde kalmamasıdır..."

M3: "Ortaokul İmam-Hatip Lisesi bünyesinde açılınca, lise öğretmenleri hem liseye hem ortaokul derslerine giriyor. Lise öğrencisinin pedagojik yaklaşımı ile ortaokul öğrencisinin pedagojik yaklaşım tarzı birbirinden farklı."

M4: "Ortaokul ile lise öğrencisinin aynı fiziki binayı kullanması uygun olmuyor. Öğrencilerin arasında gelişim farklılıkları var. Lavabo vb. liseye göre yapılmış. Ortaokul öğrencisi için uygun değil."

MY1: "Ortaokul kısmı ayrı olmalı. Okullar geniş alana sahip değiller. Küçük çocuklar büyükler arasında kaybolur. Şu an olumsuz öğrencileri model alabilirler. Lavabo vs. büyüklere göre ayarlanmış. Beşinci sınıf öğrencisinin dahi lavabolara fiziksel olarak yetişmesi mümkün değil."

M6: "Şu an, İmam-Hatip Lisesi öğrenci profili çok iyi değil. Ortaokul öğrencileri liseden mezun olana kadar, ortaokul ile lise öğrencileri bir arada olmamalı. Lise öğrencileri ortaokul öğrencilerini olumsuz etkiliyorlar."

M3: "Ortaokul ve lise öğrencileri aynı serviste gidip geliyorlar. Fakat Lisede 40 saat ders var, ortaokulda 36 saat ders var. Ortaokul öğrencileri evlerine gitmek için lise öğrencilerinin çıkmasını bekliyorlar. Bu durum öğrencilerde rahatsızlık meydana getiriyor."

MY4: "Ortaokul öğrencileri bahçede liseli öğrencilerin içerisinde rahat oyun oynayamıyorlar. Aralarında yaş farkı var."

2) İmam-Hatip Lisesini tercih eden öğrenci profili (n=7)

M1: "Okulumuzda üç çeşit öğrenci profili var. 1-Anadolu kısmına isteyen geliyor. Disiplin olayı az. 2- Düz kısmına isteyerek gelenler. Bunlarda iyi. 3- Ailesinin zoru ile geliyorlar. Kendisi gelmek istemediği halde ailesinin zorlaması ile geliyorlar. Bu öğrencilerin % 90'ı başarısız. Okulda disiplin sorunlarını bu öğrenciler çıkarıyor. Öğrenci okuldan atılmak istiyor. Bu tip öğrenciler devletin verdiği ücretsiz kitabı, aldığı gün yırtıyor."

M4: "Eskiden İmam-Hatip Lisesi öğrencileri fikir sahibi idiler. Şimdikiler ise haz sahibidirler."

MY2: "Öğrencilik imajı tamamen değişmiş. Bizim öğrencilik yıllarımızdaki öğrenci profili ile şu anki öğrenci profili çok çok farklı."

MY1: "İyi öğrencilerin Anadolu liselerine gitmesi, burayı kazanamayan öğrencilerin meslek liselerine gitmeleri kaliteyi düşürmektedir. Hedefi olmayan bir öğrenci nesli var... Eski İmam-Hatip Liselerinde öğrencilerin amaçları, hedefleri vardı. Şimdikilerin hiçbir amacı yok, amaçsız ruhsuz. Öğrenci çok serbest, öğretmene karşı saygı mefhumunu yitirmiş. Dersine girmeyen öğretmeni dikkate almıyor."

3) Öğrenci kıyafetlerinin serbest olması (n=6)

M1: "Forma gidince öğrenci formatı da gitti. Kıyafet yönetmeliğinde dar elbise giyilmez diyor. Fakat darlığın sınırı nedir? Dar elbise giyince müdahale edemiyorsun. Kıyafette olumsuz örnekler daha etkili oluyor. Yetki okula verilsin, Okul idarecileri olarak öğrencilerin faydasına olan şeyi istiyoruz. Öğrencinin zararına olan şeyi istemeyiz."

M6: "Kılık kıyafet serbest olmamalı. Kılık kıyafet serbest olduktan sonra disiplin olayları arttı. Öğrenci raporlu, farklı kıyafetle sınıfa gelmiş..."

MY2: "Kılık kıyafet serbest oldu fakat öğretmen ile öğrenci arasında ayrım yapamıyoruz. Öğrenci sınıfa atlele geliyor. Bir düzen olması gerekiyor."

MY1: "Kılık-kıyafet'in serbest olması okullarda disiplin sorunlarına sebep oldu. İlgisiz kişiler okula girmeye başladı. Bazen bu kişiler sınıfa kadar girebiliyor. Öğretmen duyarlı ise farkına varıyor. Duyarsız ise farkına bile varmıyor. Okul bahçesine gelebiliyor. Öğrenci ile sivil vatandaş fark edilmiyor."

MY8: "Kılık kıyafetin serbest edilmesi ile birlikte kim öğrenci, kim değil tanıyamıyoruz. Geçenlerde dışardan biri gelip sınıfa girip ders dinlemiş. Hoca da dikkat etmese dışarıdan geleni tanıyamayacağız."

4) Disiplin cezalarının caydırıcı olmaması (n=4)

MY1: "Disiplin cezaları caydırıcı değil. Uzaklaştırma alınca öğrencinin hoşuna gidiyor. Nasıl olsa tatil yapıyor."

MY2: "Disiplin caydırıcı olmamaktadır. Uzaklaştırma alıyor öğrenci. Öğrenci bunu tatil gibi görüyor. Devamsızlıktan bile sayılmıyor."

M3: "Okulda disiplin sorunlarını çözmek için disiplin yönetmeliği işlevsiz. Öğrenciye 5 gün uzaklaştırma veriyorsun. Bu beş gün devamsızlıktan sayılmıyor. Öğrenci için cezadan çok mükâfat oluyor."

5) Öğrencilerin disiplinsiz davranışları (n=4)

MY2: "Öğrencide davranış bozukluğu, saygısızlık, öğrenci çok rahat istediği sözü söylüyor. Öğrenciye 'neden terbiyesizlik yapıyorsun' diyorsun bakıyorsun öğrenci size karşı 'terbiyesiz sizsiniz' diyebiliyor. Bir şey dediğinde 'sizi Milli Eğitime söyleyeceğim, babama söyleyeceğim' diye bizi tehdit ediyor. En çok karşılaşılan disiplin sorunları saygısızlık. Öğrenci televizyon vs. de izlediği filmdeki hareketleri öğretmene, idareciye uygulamaktadır. Öğrenci yaptığı olumsuz davranışın karşısında, ciddi bir yaptırım olmayacağını biliyor. Öğretmen, bir davranış yaptığında, öğrenciye karşı herhangi bir yaptırım olmadığı için de geri planda duruyor. Öğretmen canına malına zarar geleceğini düşünerek yanlış davranış karşısında herhangi bir şekilde müdahale etmiyor."

MY1: "Öğretmenin etkinliği azalınca disiplin olayları çoğaldı. Disiplin olayları da ister istemez idareye fazladan yük bindiriyor."

6) Karma eğitimden kaynaklı sorunlar (n=4)

M6: "Kız erkek öğrenciler ayrı olmalı. Ergenlik döneminde kız-erkek ilişkileri eğitimi olumsuz etkiliyor. Disiplinsiz olan öğrencilerin kız arkadaşı var. Kendi erkekliğini ispatlamak için öğretmene karşı çıkıyor."

7) Alo 147 hattı (n=2)

M1: "Alo 147 gibi bilgi merkezlerine öğretmen, öğrenci ve idareci hakkında iftira derecesinde aslı olmayan şikâyetler gidiyor. Biz bu konulara mesai harcamaktan aslı mesaimize zaman ayıramıyoruz. İki öğretmenimiz bu konuda davalık. Bu gibi durumlar karşısında kendilerini baskı altında görüyor. Acil durumlar için 155, 112 gibi telefon numaralarının yanına 147 numarası eklendi. Bunun mantığı nedir? anlayamadım. Acil öğretmenim beni dövüyor yetiş... Öğrenciler yaş itibari ile 16-17 yaşında olmasına rağmen sistem

öğrenciyi öğretmenden daha çok dikkate alıyor. Herhangi bir şikâyette öğretmen potansiyel suçlu oluyor.”

MY2: “Gerek mevzuat gerek uygulamada idarecilerin elinde öğrenciye karşı yetki yok. Öğrenci öğretmen konumuna geçmiş, idareci öğrenci konumuna geçmiş. Her şey öğrencinin lehine öğretmenin aleyhine. Öğrencinin olumsuz bir davranışına karşı bir uyarı dahi yapamaz durumdayız. 147 nolu hat, anında şikâyet ediyor. Notunu beğenmeyen öğrenci bile öğretmeni şikâyet edebiliyor.”

İmam-Hatip Lisesi’nde öğrenciler ile ilgili karşılaşılan sorunlar hakkında görüş bildiren idareciler, ortaokul öğrencileri ile lise öğrencilerinin aynı ortamı kullanmasının sakıncaları olduğunu, okulların fiziki yapılarının ortaokul öğrencileri için elverişli olmadığını ifade etmektedirler. İmam-Hatip Lisesi’ni tercih eden öğrenci profilinin akademik anlamda zayıf olduğunu, disiplinsiz davranışlar sergilediklerini ve disiplin yönetmenliğinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. İdarecilerin üzerinde durdukları bir başka husus karma eğitimin ve kıyafet serbestliğinin disiplin olaylarının artmasına yol açtığıdır. Bir başka husus ise “alo 147” hattının okullardaki yönetimi olumsuz etkilemesidir.

3. Fiziki Durum İle İlgili Karşılaşılan Sorunlar

Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan idarecilerin okulun fiziki durumu ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. İdarecilerin görüşleri Tablo 3’te görülmektedir.

Tablo 4. Fiziki Durum İle İlgili Sorunlar

Öğretmen Görüşleri	n
Pansiyon binası yetersiz	5
Okul binası yetersiz	4
Spor salonu yok	3
Uygulama mescidi yok	2
Kütüphane yok	1
Konferans salonu yok	1
Bahçe yetersiz	1
Başka bir lise ile aynı binanın kullanılması	1

Tabloda da görüldüğü gibi, İmam-Hatip Lisesi'ndeki idareciler fiziki durum ile ilgili karşılaştıkları sorunlar konusunda "pansiyon binası yetersiz (n=5), okul binası yetersiz (n=4), spor salonu yok (n=3), uygulama mescidi yok (n=2), kütüphane yok (n=1), konferans salonu yok (n=1), bahçe yetersiz (n=1), başka bir lise ile aynı binanın kullanılması (n=1)"nı fiziki durumla ilgili karşılaşılan sorunlar olarak belirtmişlerdir. İdarecilerin dikkat çeken görüşleri aşağıda sunulmuştur:

M3: "İmam-Hatip Lisesi'ne şimdi yoğun talep var. Fakat sınıf sayılarımız yetmiyor. Acil dersliğe ihtiyaç duyuyoruz. Gelen öğrencileri yer yokluğundan dolayı kabul edemiyoruz. Var olan sınıfların da boyutları çok küçük. Sınıfa en fazla 25-30 öğrenci sığıyor. Sınıf ihtiyacını karşılayalım diye bilgisayar laboratuvarından, öğretmen odasına kadar her yeri sınıf yaptık."

M4: "Binamız yetersiz. İhtiyaca cevap vermiyor. Kutlu doğum programı yapalım dedik, konferans salonumuz yok. Uygulama mescidimiz çok ufak, ihtiyaca cevap vermiyor."

M1: "Yeterli derslik yok. Bu yıl 1200 başvuru oldu. Ancak 400'ünü alabildik. Erkek pansiyonumuz var, fakat talep fazla oluyor oda yetersiz kalıyor."

MY8: "Spor salonumuz yok. Bahçemiz yetersiz, öğrenciler okulda herhangi bir sportif faaliyette bulunamıyorlar. Pansiyonların içerisi kullanışsız. Örneğin ev tipi olsa. Pansiyonların tv. izleme odası, tenis vb. etkinlikler uygulanacak şekilde yapılmasının daha kullanışlı olacağı kanaatindeyim."

MY6: "Okul büyüdükçe sorunlar, sıkıntılar artıyor. Öğrencileri kontrol etmek mümkün olmuyor. Bunun için bir okulda okuyan öğrenci sayısında sınırlama getirilmelidir."

M6: "Pansiyonlar ev tipi olmalı, öğrencilerimizle ilgilenen ilahiyat öğrencileri olabilir. İlahiyattan öğrenciler seçilmeli ve bunlar pansiyonda öğrenciler ile ilgilenmeli. Öğretmenler ile öğrenciler arasında yaş farkı var. Lise öğrencileri üniversite öğrencilerine özeniyor. Pansiyondaki hocalar gardiyan olarak duruyor, onlarla ilgilenecek hocalar olmalı."

M4: "Sabahtan akşama kadar sadece eğitim var. Öğle arası öğrencilerin zaman geçireceği fiziki şartlar ve imkânlar yok."

M6: "Uygulama mescidimiz yok. Sınıfın bir yanında kilim sermiş orda namaz kılıyoruz."

M6: "Kütüphane yok. Konferans salonu yok. Bina yetersiz başka bir lise ile aynı binayı kullanıyoruz. Öğrenciler aynı anda teneffüse çıkıyorlar. Diğer

lise öğrencileri ile kavga oluyor. Ortaokul ile lise öğrencilerinin ders saatleri farklı. Taşımali geldikleri için ortaokul öğrencileri, lise öğrencilerini bekliyorlar."

MY1: "Okul binası yeterli değil. Bina yığıma bina, derslikler küçük. Talep fazla. Pansiyonun bir kısmını derslik olarak kullanıyoruz."

İmam-Hatip Lisesi'nde okulun fiziki durumu ile ilgili karşılaşılan sorunlar hakkında görüş bildiren idareciler, mevcut binalarının geçici olarak verilmiş olduğu veya başka bir okulun öğrencileri ile ortak kullandıkları, sınıfların yetersiz olduğu şeklinde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca yeni açılan İmam-Hatip Lisesi idarecileri, uygulama mescitlerinin olmadığını, bahçelerinin elverişsiz olduğunu, spor salonu ve kütüphanelerinin bulunmadığını ifade etmişlerdir.

4. Öğretim Programı İle İlgili Karşılaşılan Sorunlar

Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan idarecilerin öğretim programı ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. İdarecilerin görüşleri Tablo 5'de görülmektedir.

Tablo 5. Müfredat İle İlgili Sorunlar

Öğretmen Görüşleri	n
Hitabet kitabının kızlara hitap etmemesi	5
Ortaokul ders kitaplarını içeriğin benzer olması	2
Mesleki derslerin son sınıfta yoğunlaşması	2
Ders sayısının fazla olması	2

Tabloda da görüldüğü gibi, İmam-Hatip Lisesi'ndeki idareciler öğretim programı ile ilgili karşılaştıkları sorunlar konusunda "hitabet kitabının kızlara hitap etmemesi (n=5), ortaokul ders kitaplarının içeriğinin benzer olması (n=2), mesleki derslerin son sınıfta yoğunlaşması (n=2), ders sayısının fazla olması (n=2)" biçiminde görüş belirtmişlerdir.

M3: "Karma eğitim olduğunda cinsiyetler arasında ihtiyaçlar farklı. Hitabet kitabı imam olanlar için hazırlanmış. Kızlar imam olmayacak. Bu açıdan karma eğitimden vaz geçilmeli ve program ona göre hazırlansa daha iyi olur."

M4: "Ortaokul kısmında, Hz. Peygamberin hayatı, temel dini bilgiler ve Din kültürü ve Ahlak bilgisi dersleri içerik olarak birbirine yakın hazırlanmış. Bu da öğrencileri sıkıyor."

MY8: "11. Sınıfın sonunda meslek dersi bitmeli. Son sınıfta öğrenciler YGS ve LYS'ye çalışıyorlar. Hiç verimli olmuyor. 16 çeşit ders var. Program çok yoğun."

M1: "Son sınıftaki öğrenciler rapor alıyor. Devamsızlık problemleri var. İmam-Hatip Lisesi meslek derslerinin yarısı son sınıfta veriliyor. Bu da öğrencinin boş yetişmesine sebep oluyor. Bu derslerin verimli olması için ilahiyata alımlarda sınav olmalı. Biz eskiden İslam Enstitülerine girerken Arapça ve Kur'an'dan sınav olurduk."

MY1: "12. sınıflar 180 iş gününün 60 gününü gelmiyor. 130 gününü rapor alıyor. 12. Sınıfların yüzünü okullarda gören yok. YGS sınavı Mart ayında yapıldığı için eğitim öğretim bölünüyor. Öğrenci YGS'den sonra motive olamıyor. İlahiyat düşünenler YGS-4'ten sınava giriyor ve LYS de kendilerini ilgilendirmedikleri için okullarda bir başıboşluk oluşuyor. Öğrenci motivasyonu kayboluyor. Rapora sınırlama getirilmeli, eskiden 2/3 devam zorunluluğu vardı. Bu sistem geri getirilebilir. Veya son sınıflar açık öğretime yönlendirilebilir. Meslek derslerinin son sınıfta toplanması bu derslerde yetersizliğe sebep oluyor."

İmam-Hatip Lisesi'nde öğretim programı ile ilgili karşılaşılan sorunlar hakkında görüş bildiren idareciler, İmam-Hatip Lisesi'nde uygulanan programın çok yoğun olduğunu, son sınıf öğrencilerinin YGS ve LYS sınavları için rapor aldıklarını ve dolayısıyla son sınıfta yoğun olan meslek derslerinin verimli işlenemediğini belirtmişlerdir.

5. İdari Sorunlar

Makalenin bu bölümünde, görüşme yapılan idarecilerin bizzat kendileri ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. İdarecilerin bu konuda dikkat çeken görüşleri şunlardır:

M3: "İdareci olarak ben lisede çalıştım. Ortaokul öğrencisinin ve öğretmenlerinin davranışlarını fazla bilmiyorum."

M4: "Okullar Hayat Olsun", projesi okul idarecileri, için büyük bir yük oluyor. Okullar kendi asli görevlerini yapamıyorlar. Okulda muhtarlar toplantısı oldu. Kavga çıktı, muhtar öldürüldü. Okulda güvenlik sağlayacak kimse yok. İdarecilerin sorumlulukları çok fakat yetkileri yok"

M1: "Okul idaresi tam manasıyla yetkili olmadığı için etkili de olamıyor."

M6: "Normalde biz ilçe milli eğitime bağlıyız. İlçede İmam-Hatip Lisesi'nin derdini anlayacak müdür yok."

İmam-Hatip Lisesinde kendileri ile ilgili karşılaştıkları sorunlar hakkında görüş bildiren idareciler, yıllarca lisede çalıştıkları için ortaokul öğrencisinin ve öğretmenlerinin sorun ve beklentilerine yeterince vakıf olamadıklarını, "Okullar Hayat Olsun" projesinin idarecilerin asıl görevlerine engel olduğunu, okul idarecilerinin kanunen tam manasıyla yetkili olmadıkları için etkili de olamadıklarını, ilçedeki İmam-Hatip Liseleri'nin sorunlarını anlayıp çözecek ilçe milli eğitim müdürlüklerinin bulunmadığını belirtmişlerdir.

6. Velilerle İlgili Karşılaşılan Sorunlar

Araştırmanın bu bölümünde, görüşme yapılan idarecilerin öğrenci velileri ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. İdarecilerin bu konuda dikkat çeken görüşleri şunlardır:

MY1: "Aile İmam-Hatip Lisesi'nden çok şey bekliyor. Aile evde başa çıkamadığı problemleri çocuklarını, İmam-Hatip'e göndereyim de düzelsin amacıyla gönderiyor. Fakat aile öğrenciyi takip etmiyor, sadece öğrenci İmam-Hatip Lisesi'ne gitmekle sorun çözülmüyor. Veli öğrencinin etkisinde kalıyor, veliyi öğrenci yönlendiriyor. Velilerimiz sene sonu okula geliyor... Aile çocuğun hatasını kabullenmiyor. Çocuk okula gelmiyor, rapor alıyor. Veli raporu okula getiriyor, fakat kendi çocuğunun ne yaptığını sorgulamıyor."

MY6: "Maalesef veliler öğrencilerle yeteri kadar ilgilenmiyor. Velilerin okuldan çok beklentileri var. Burada okuyan öğrenciden hata beklemiyorlar."

MY8: "Veliler her şeyi okuldan bekliyor. Öğrenci okul dışında kavga yapmış, veli bunun hesabını idareden soruyor."

MY6: "İmam-Hatip Liseleri'nin halka daha iyi anlatılması gerekiyor. 28 Şubat sürecinin etkileri hala devam ediyor."

M6: "Veliler, öğrencisi düzelsin diye İmam-Hatip Lisesi'ne gönderiyorlar. Aileler İmam-Hatip Lisesi'ni can simidi gibi görüyor."

M1: "8 yıllık eğitim ile birlikte öğrenciler zorla okutulmak isteniyor. Beni okutmayın diyen öğrencilerimiz var. Veliler İmam-Hatip Lisesi'ni kurtuluş yeri olarak görüyor. Fakat bu okullarda müfredat çerçevesinde eğitim veriliyor."

Veliler kız öğrencileri İmam-Hatip Lisesi'ne dindar olsunlar diye gönderiyor. Fakat İmam-Hatip Lisesi'nin müfredatı ne ise, biz onu veriyoruz."

MY2: "Veli bundan 20 yıl önceki -bizim zamanımızdaki- veli değil. Çocuğu suçlu da olsa çocuktan yana tavır koyduğu zaman öğrenci bundan cesaret alarak şımarıyor, daha da olumsuz davranışlar gösteriyor. Öğrencinin haksız olduğu konularda veli tarafsız davranmıyor. Öğrenci dersten kaldığı veya bir disiplin olayı ile karşılaştığı zaman veli öğrencinin hatasını kabullenmiyor."

İmam-Hatip Lisesi'nde veliler ile ilgili karşılaşılan sorunlar hakkında görüş bildiren idareciler, velilerin İmam-Hatip Lisesi'nden beklentilerinin yüksek olduğunu, herhangi bir problemde idareyi sorumlu tuttuklarını, çocukları ile ilgili sorumluluk almadıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın bulguları neticesinde, Elazığ ilindeki İmam-Hatip Lisesi'nde görev yapan idarecilerin görüşleri bağlamında, bu okullarda birçok farklı sorunun olduğu ortaya çıkmaktadır.

Okul idarecileriyle yapılan görüşmelerde ortaya çıkan ilk sorunlar okulların fiziki durumlarıyla ilgilidir. Bu sorunlar; yeterli derslik olmaması, dersliklerin küçük olması, okul bahçesinin yetersiz olması, spor salonunun olmaması, kütüphanelerin yetersiz olması, yeni açılan İmam-Hatip Liseleri'nde mesleki tatbikat yapılacak mescidin bulunmaması veya yetersiz olması, pansiyonların yetersiz veya kullanışsız olmasından müteşekkildir. 1987 yılında Öcal'ın İmam-Hatip Lisesi müdürleriyle yaptığı anket sonuçlarına göre müdürlerin % 59'u okul binalarını yetersiz bulmaktadır. Yine bu bağlamda % 62'si pansiyon binalarını, % 65'i kütüphaneleri yetersiz bulmakta; % 17'si ise henüz kütüphanelerinin olmadığını, % 55'i bir sınıfı mescit olarak kullandıklarını, % 5'i ise mescitlerinin bulunmadığını belirtmişlerdir.²³ Öcal'ın bulguları ile bizim çalışmamızın bulguları arasında benzerlik bulunmaktadır. Bu da, "giriş"te de bahsettiğimiz üzere, İmam-Hatip Liselerinin Türk Eğitim Sistemi içerisindeki mevcut durumunun net

²³ Öcal, "Müdürlerine Göre İmam-Hatip Liseleri", *Din Öğretimi Dergisi*, sayı: 30, Ankara, 1991, s. 37-38.

olmamasından ötürü, fizikî sorunların çözümü noktasında kayda değer bir ilerlemenin olmadığını göstermektedir.

Öğretmen boyutunda, yeni açılan İmam-Hatip Liseleri'nde meslek dersleri öğretmeni olmaması ve derslere ücretli öğretmenlerin ve imamların girmesi bir handikap olarak görülmektedir. Diğer taraftan öğretmenlerin kendilerini yenilemedikleri, yeni atanan meslek dersi öğretmenlerinin çoğunun bayan olması nedeniyle camilerdeki uygulama alanlarında yer alamamaları, kıdemli meslek dersi öğretmenlerinin akıllı tahta vs. teknolojiyi iyi kullanamamaları, yeni atanan meslek dersi öğretmenlerinin ise alanlarında yetersiz kaldıkları araştırmada ulaşılan önemli sonuçlardandır. Öcal'ın yaptığı araştırmada, İmam-Hatip Liseleri'nin yarıya yakınında meslek dersleri öğretmeni açığı vardır.²⁴ Bu durum öğrencilerin başarısı üzerinde olumsuz etkiye sebep olabilmektedir. Ayrıca Öcal, özelde meslek dersleri öğretmenlerinin, genelde ise bütün öğretmenlerin mesleğe atandıktan sonra kendilerini yenilemediklerini ifade etmektedir.²⁵

Öğrenci boyutunda, İmam-Hatip Ortaokulu ile İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin gelişim özellikleri farklılıklarından dolayı, aynı ortamı ve mekanı kullanmalarının sakıncalarının ortaya çıkması, öğrenci kıyafet yönetmeliğinde öğrencilerin serbest bırakılması sonucu olumsuzlukların oluştuğu, öğrencilerin derslere karşı ilgisiz, öğretmenlerine karşı saygısız oldukları, bu saygısızlığın öğretmeni bıçaklamaya kadar ulaştığı,²⁶ İmam-Hatip Lisesini tercih eden öğrencilerin akademik anlamda yetersiz olduğu, öğrencilerin öğretmenlerini Milli Eğitim Bakanlığı'na ait "alo 147" hattına şikâyet ettikleri belirtilmiştir.

Öğrenci boyutunda üzerinde durulması gereken konulardan biri "alo 147" hattıdır. İdareciler, öğrencilerin, herhangi bir problem durumunda öğretmenleri, idarecileri "alo 147" hattıyla direk Milli Eğitim Bakanlığına şikâyet ettiklerini, bakanlığın kendilerine danışmadan müfettiş gönderdiğini ve dava açıldığını ifade etmişlerdir.

²⁴ Öcal, "Müdürlerine Göre İmam-Hatip Liseleri", s. 48.

²⁵ Öcal, "Müdürlerine Göre İmam-Hatip Liseleri", s. 49.

²⁶ <http://www.elazizliyiz.biz/gundem/ogretmen-ogrencisi-tarafından-bicaklandı-h1693.html>
<http://www.posta.com.tr/3Sayfa/HaberDetay/Imam-Hatip-ogrencisi-ogretmenini-bicakladı.htm?ArticleID=180673> (07.06.2013).

Bu durumun diğer öğretmenleri de baskı altına aldığını, öğretmenlerin asli görevlerini yapmaktan çekindiklerini açıklamışlardır. Öğrencilerin gelişim dönemi dikkate alındığında olayları “ben merkezci” değerlendirebilmektedirler. Bu dönem itibariyle, iyiyi kötüden ayırt etme melekesini kazanıp kazanmadıkları tartışmalı olan öğrencilerin bir telefonu ile öğretmene ya da idareciye dava açılması eğitim kurumlarına yarardan çok zarar getirebilir.

Öğrencilerle ilgili karşılaşılan sorunlara bakıldığında dikkate değer bir durum olarak öğrenciler arasındaki gelişim özelliklerinin farklılığından doğan olumsuz durumlar ile 4+4+4 eğitim sistemi ile birlikte İmam-Hatip Lisesi bünyesinde açılan ortaokul öğrencileri ile lise öğrencilerinin cinsiyet farklılıklarının doğuracağı muhtemel sıkıntılar bulunmaktadır. Ortaokul öğrencileri ile lise öğrencilerinin fiziksel, duygusal ve psiko-motor gelişim dönemleri birbirinden farklıdır. Dolayısıyla 7. sınıf itibari ile ergenliğe giren bir kız öğrenci ile lisede öğrenim gören bir erkek öğrencinin aynı ortamı paylaşmasının, uzun vadede telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğurması muhtemeldir.

Öğrenci velileri boyutunda, öğrenci velilerinin bazılarının İmam-Hatip Liselerinden çok şey bekledikleri, bazılarının öğrencilere karşı ilgisiz davrandıkları, okulla ilgili herhangi bir olumsuz durumda öğrencilerin sözleri ile hareket ettikleri belirtilmektedir. Öcal’ın yaptığı araştırmada, İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin velilerinin % 60’dan fazlası “düşük gelirli” ailelerden oluşmaktadır. Bu durum, velilerin öğrencilerle ilgilenmelerinin sebeplerinden biri olarak gösterilebilir.

Ders programı boyutunda, meslek derslerinden Kalam, Hitabet ve Mesleki Uygulama, Tefsir, İslam Tarihi, Dinler Tarihi derslerinin son sınıf öğrencilerinin YGS ve LYS için sağlık raporu almasından dolayı boş geçtiği, YGS ve LYS sınavlarında mesleki derslerden soru sorulmadığı için bu derslerin önemsenmediği, Hitabet ve Mesleki Uygulama dersinin içeriğinin kız öğrencilere hitap etmediği belirtilmiştir.

İdarecilerin yetkilerinin yetersiz olması ve disiplin yönetmeliğinin caydırıcı olmamasından dolayı “yetkisi olmayan idarecilerin, etkili de olamadıkları” tespit edilen sorunlar arasındadır.

Öneriler

• Tespit edilen sorunların niteliğine bakıldığında, okulların fiziki yapıları, öğrencilerin gelişim özellikleri ve okulun mesleki misyonuna uygun olarak yapılabilir. Yeni açılacak İmam-Hatip Liselerinin spor salonu, kütüphanesi, mescidi olacak şekilde yapılması bu okulların daha işlevsel olmasına katkı sağlayabilir. Mescidin okul binasından ayrı olarak mesleki tatbikatların rahatça yapılacağı müstakil bir binanın olması daha uygun olabilir.

• İmam-Hatip Liseleri'ni tanıtıcı film, afiş hazırlanabilir.

• İmam-Hatip Liselerinin meslek dersi öğretmen ihtiyacı karşılanabilir.

• Öğretmen kalitesini artırmak için, "İmam-Hatip Lisesi meslek dersi öğretmenliğine atamada alan sınavı şartı getirilmesi, mevcut öğretmenlerin hizmet içi eğitime alınması, öğretmenlerin kendilerini yenilemeleri için 3 yılda bir alan sınavı yapılması, öğretmen kalitesini artırmada katkı sağlayabilir.

• Erkek öğrenci sınıflarında, Hitabet ve Mesleki Uygulama derslerine erkek öğretmenlerin girmesi sağlanabilir.

• Öğrenci kıyafetleri her okulun kendi kararına bırakılabilir.

• İmam-Hatip Liselerini akademik seviyesi yüksek öğrencilerin tercih etmesini sağlayacak faaliyetler yapılabilir.

• Ortaokul kız öğrencileriyle, lisede öğrenim gören erkek öğrencilerin farklı ortamlarda öğrenim görmeleri sağlanabilir.

• İdarecilerin yetkileri artırılabilir. Böylece okul içerisinde oluşan problemlerin çözümünde idareciler daha etkin konuma getirilebilir.

• "Alo 147" hattı kaldırılmalı veya şikayet yetkisi öğrenci velisine verilebilir.

• Disiplin cezaları daha caydırıcı olacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

• Üniversiteye giriş sınavlarında Mesleki dersleriyle ilgili sorular sorularak, bu derslerin verimliliğine katkı sağlanabilir.

Bu araştırmanın sonuçlarını, araştırma paradigmasının doğası gereği tüm Türkiye'deki İmam-Hatip Liseleri'ne genellemek mümkün değildir. Fakat 4+4+4 eğitim sistemiyle birlikte bu okullardaki idarecilerin gözlemlerinden ve deneyimlerinden hareketle, var olan

problemleri tespit etmenin ve gerekli önlemleri almanın, bu okullardaki eğitimin kalitesine katkı sağlayacağını söylemek mümkündür.

Kaynakça

- Akşit, Bahattin, Coşkun, Mustafa Kemal, "Türkiye'nin Modernleşmesi Bağlamında İmam-Hatip Okulları", Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce İslamcılık, İletişim Yay., sayı: 6, İstanbul, 2004.
- Ayhan, Halis, Türkiye'de Din Eğitimi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., İstanbul, 1999.
- Buyrukçu, Ramazan, Din Görevlisinin Mesleği Temsil Gücü, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2005.
- Büyüköztürk, Şener ve diğerleri, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Akademi Yay., 13. bs., Ankara, 2012.
- Cebeci, Suat, Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi, Akçağ Yay., 2. bs., Ankara, 2005.
- Cresswell, John W., Educational Research, Pearson Education Pub., 4nd. Ed., Boston, 2012.
- Research Design Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches, Sage Pub., 2nd. Ed., London, 2009.
- Dinçer, Nahid, 1913'ten Günümüze İmam-Hatip Okulları Meselesi, Şule Yay., İstanbul, 1998.
- Ergin, Osman, Türkiye Maarif Tarihi, c. I-V, Eser Matbaası, İstanbul, 1977.
- Merriam, Sharan B., Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber, çev., Selahattin Turan, Nobel Yay, 3. bs., Ankara, 2013.
- Öcal, Mustafa, İmam-Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları, Ensar Neşriyat, İstanbul, 1994.
- "Müdürlerine Göre İmam-Hatip Liseleri", *Din Öğretimi Dergisi*, sayı: 30, Ankara, 1991.
- "Türk Hukuk Mevzuatında Din Eğitimi ve Öğretiminin Yeri ve Uygulama Biçimi" (Avrupa Birliği Sürecinde Dini Kurumlar ve Din Eğitimi), Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007.
- 100. Yılında İmam-Hatip Liseleri (1913-2013), Ensar Neşriyat, İstanbul, 2013.
- Özdemir, Murat, "Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 11, sayı: 1, Eskişehir, 2010.
- Parmaksızoğlu, İsmet, Türkiye'de Din Eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., Ankara, 1966.

- Patton, M. Quinn, *Qualitative Research & Evaluation Methods*, Sage Pub., 3nd. ed., Thousand Oaks, 2002.
- Saldana, Johnn, *Fundamentals of Qualitative Research*, Oxford Universty Press, New York, 2011.
- Ünsür, Ahmet, *Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2005.
- Yıldırım, Ali, Şimşek, Hasan, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yay., 8. bs., Ankara, 2011.
- Yin, Robert K., *Qualitative Research from Start to Finish*, Guilford Pub., London, 2011.
- <http://www.elazizliyiz.biz/gundem/ogretmen-ogrencisi-arafindan-bicaklandi-h1693.html>
- <http://www.posta.com.tr/3Sayfa/HaberDetay/Imam-Hatip-ogrencisi-ogretmenini-bicakladi.htm?ArticleID=180673>, (07.06.2013).

